

Kokand
University

SHAXS MA'NAVIYATINING SHAKLLANISHIDA TIL VA ADABIYOTNING ROLI

Xalqaro ilmiy-amaliy
anjuman to'plami

[DATE]

[COMPANY NAME]

[Company address]

QO'QON UNIVERSITETI

SHAXS MA'NAVIYATINING SHAKLLANISHIDA TIL VA ADABIYOTNING ROLI

Xalqaro ilmiy-amaliy anjuman to'plami

Qo'qon – 2025

- Shirinning iqrori bu! Ulug' shoir Shirin timsolida o'z davrining jamiyat taqdiriga befarq bo'lmagan, qolaversa, ko'ngil haqiqatlarini insoniylik matlabi bilan uyg'unlashtirgan ulug'vor ayollar qiyofasini umumlashtiradi. Yoshlarga, jumladan, xotin-qizlarga ham, umid nazari bilan boqadi, ularning millat ma'naviyatini yuksaltirishdagi o'rniga yuksak baho beradi.

O'zbek adabiyoti o'z tarixi mobaynida bir necha taraqqiyot bosqichlarini bosib o'tdi. Turli davrlarda zamon va makon qarashlaridan, mafkura talablaridan kelib chiqib, shakliy va mazmuniy evrilishlarni ham bir qadar boshdan kechirdi. Biroq o'z e'tiqodi, nekbin g'oyalaridan hech qachon voz kechgan emas. Ana shunisi bilan ham o'zbek adabiyoti umrboqiylikka, mangulikka daxldor. Jumladan, qo'lida adolat mayog'ini tutgan, millat muhabbati, xalq irodasi uchun zabardast kuch bo'lib tarix sahnasiga chiqqan jadid ijodkorlari ham alohida e'tirofga sazovor. Qodiriy, Fitrat, Avloniy, Cho'lpon singari so'z san'atkorlari qoldirgan ulug' meros bugun xalqimiz o'z oldiga qo'ygan ulug' maqsadlar bilan hamohang. Ayniqsa, Otabek, Anvar, Kumush, Ra'no kabi o'lmas obrazlar yoshlarimiz ma'naviyatini boyitishga, ular uchun yo'lchi yulduz bo'lishga, tom ma'noda, xizmat qilishi muqarrar.

Umuman olganda, til va adabiyot yuksak kamolot egalarini tarbiyalashda, ularni chin insoniylik fazilatlariga oshno etishda, dunyoga millatni milat, xalqni xalq o'laroq tanitishda muhim ahamiyatga ega. Til va adabiyot zo'z o'quvchilarini olam, borliq, tiriklik mohiyati haqida atroflicha fikr yuritish, jamiyat munosabatlarining tartib-qoidalarini xususida mulohaza qilishga undaydi. Yangicha g'oyalar bilan yangi marralar sari dadil intilayotgan ona Vatanimizda ma'nan yuksak, jismonan baquvvat, ruhan uyg'oq yoshlarning kamol topishida betakror mavqe egallaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Alisher Navoiy. Muhokamat ul-lug'atayn. To'la asarlar to'plami. 10 jildlik. 10-jild. – Toshkent: G'afur G'ulom NMIU, 2011. – 782 b.
2. Alisher Navoiy. Farhod va Shirin. To'la asarlar to'plami. 10 jildlik. 6-jild. – Toshkent: G'afur G'ulom NMIU, 2011. – 786 b.
3. Mirziyoev Sh. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2022. – 454 b.
4. Mahmudov N. Tilimizning tilla sandig'i. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi NMIU, 2012. – 152 b.
5. Ahmad Yugnakiy. Hibat ul-haqoyiq. – Toshkent: Akademnashr, 2019. – 488 b.

MATN VA NASHR MUAMMOLARI (NODIRA "DEVON" I MISOLIDA)

Rajabova Ma'rifat Baqoyevna

Buxoro davlat universiteti

O'zbek tili va adabiyoti kafedrasi professori,

filologiya fanlari doktori.

marifar.bakaeva@mail.ru

<mailto:jamilova68@mail.ru>

Annotatsiya

Maqolada Mohlaroyim – Nodiraning A. Qayumov tomonidan 1958-yilda amalga oshirilgan "Nodira. She'rlar", Mahbuba Qodirova tomonidan 1963-yilda nashrga tayyorlangan "Devon"i, 1979-yilda "Sharq klassik merosidan" rukni ostida "Nodira she'riyatidan" hamda 2001-yilda Nodira-Komila "Devon" nomi ostida nashr qilingan devonidagi lirik she'rlari matni qiyosiy o'rganilgan. Ushbu nashrlardagi matniy tafovutlarning badiiy matnga ta'siri tahlillar orqali ko'rsatib berilgan.

Kalit so'zlar: Nodira, devon, an'ana, g'azal, nashr, matn, matnshunoslik, so'z, harf, ma'no.

Annotation

This article compares the texts of Mohlaroyim – Nodira's *Devon*, which was published in 1958 by A. Qayumov under the title "Nodira. Poems," Mahbuba Qodirova's version of the *Devon* prepared for publication in 1963, the 1979 edition titled *From the Eastern Classical Heritage* under the section "Nodira's Poetry," and the 2001 edition of the *Devon* published under the name "Nodira-Komila." The article examines how the textual variations in these publications affect the artistic text through analysis.

Keywords: Nodira, devon, tradition, ghazal, publication, text, textual studies, word, letter, meaning.

Аннотация: В Статье Мохлароим – Надира А. Каюмовым в 1958 году была выполнена книга "Нодира. Стихи", подготовленный Махбубой Кадыровой к изданию в 1963 году, "Девон", в 1979 году под рубрикой "Из классического наследия Востока", а также текст лирических стихотворений на девонском языке, изданных в 2001 году под названием "Девон "Нодира-Комила. Влияние текстовых различий в этих публикациях на художественный текст было продемонстрировано с помощью анализа.

Ключевые слова: Надира, Девон, традиция, Газель, публикация, текст, текстология, слово, буква, значение.

Nodira – Qo‘qon adabiy muhitining shakllanishida muhim rol o‘ynagan shaxslardan biri. Shoiradan bizga boy ma’naviy meros qoldi. Mutaxassislarining etiroficha, bugungi kunda biz Nodiraning o‘zbek va fors-tojik tillarida yaratgan 10 ming misraga yaqin lirik merosiga egamiz.

Shoira lirik merosiga oid turli yo‘nalishda tadqiqotlar olib borilgan. Jumladan, Nodira devonlarining nashrlari Istiqlolga qadar va undan keyin oid amalga oshirildi. 1958-yilda A. Qayumov tomonidan “Nodira. She’rlar”, Mahbuba Qodirova tomonidan 1963-yilda “Nodira. Asarlar” devonining I va II jildlari, 1979-yilda “Nodira-Komila” devoni, 1979-yilda “Sharq klassik merosidan” rukni ostida “Nodira she’riyatidan”, 2001-yilda “Nodira-Komila” kabi o‘nlab nashrlari amalga oshirildi. Albatta, bu nashrlarning dunyo yuzini ko‘rishi katta mehnatning natijasi bo‘lib, matnshunos olimlardan fidoyilikni talab qiladi.

Ta’kidlash kerakki, mumtoz adabiyotimiz namoyandalarining asarlari qayta-qayta nashr qilinishi quvonarli hol. Biroq, bu nashrlarning barchasidan ko‘nglimiz to‘lishi qiyin. Bizning Nodira devonlari ustidagi kuzatuvlarimiz shunday xulosaga kelishimizga asos bo‘ldi. Albatta, biz matnshunoslarning bu boradagi mehnatlarini e’tirof etgan holda, nashrlardagi ba’zi tafovutli o‘rinlarni tahlilga tortmoqchimiz. Bu tafovutli o‘zgarishlar harf va so‘z almashini kabi ko‘rinishlarda ko‘zga tashlandiki, ular matn mazmuniga ma’lum ma’noda salbiy ta’sir ko‘rsatadi. “Matn haqiqatini tiklashda, mumtoz adabiyotimiz namunalarini nashr etishda har bir belgi, harf, so‘z mutaxassisning ziyrak nazaridan o‘tsagina ”ulkan ish”ning muvaffaqiyatini ta’minlash imkoni tug‘iladi.”[5]

Nodira devonining 1958, 1963 va 1979, 2001 – yillardagi nashrlaridagi matniy tafovutlarni ba’zilarini ko‘rsatib o‘tmoqchimiz:

1963-yildagi nashrda 21 – raqam ostida berilgan **“Gulg‘a desam yo‘q kafi poyingga tob”** misrasi bilan boshlanuvchi g‘azal shoira devonining 1979- yildagi nashri bilan qiyoslaganda ular o‘rtasidagi matniy tafovut so‘z alashini tarzda sodir bo‘lgani ko‘rinadi.

1963-yildagi nashrda g‘azalning to‘rtinchi bayti:

Turfa savole labidin so‘rdi **yor**,
Jon berayin bo‘lmasa shirin javob.

1979- yildagi nashrda:

Turfa savole labidin so‘rdi **yod**,
Jon berayin bo‘lmasa shirin javob – tarzida berilgan.

Baytda lirik qahramon (oshiq) turfa savollariga javob bermagan yorning shirin labiga “jon berishi” badiiy talqin qilingan. Ko‘rinib turibdiki, bayt mazmuni **“yod”** so‘zini qabul qila olmaydi.

Mazkur g'azalning ettinchi bayti shoira devoning 1958- yilda nashr qilingan "Nodira. She'rlar" to'plamida:

Moyili zulm etma ko'zing **tarkini**,
Yo'qsa qilur mardum uyini xarob.

Mazkur bayt 1979-yildagi nashrda "turkini" tarzida berilgan.

Moyili zulm etma ko'zing **turkini**,
Yo'qsa qilur mardum uyini xarob.

"**Tark**" so'zi Navoyi asarlari lug'atida "tashlash, voz kechish, bahridan o'tish" [3.624] ma'nolarida qo'llanilgan. "**Turk**" so'zi esa "sho'x, go'zal" [10.784] ma'nolaridagi so'z.

Baytning nasriy bayoni: "Go'zal va sho'x ko'zingni zulmga moyil qilma, yo'qsa mardum uyini xarob etadi".

Mumtoz g'azaliyotda ma'shuqa ko'zi turli tashbehlar bilan tasvirlanadi. Oshiq ma'shuqa ko'zlarining zulmkorligidan zorlanadi, undan muruvvat kutadi. Bu a'anaviy tasvirdan foydalanmagan ijodkorlar bo'lmasa kerak. Demak, yuqoridagi baytda ma'shuqa ko'zini "sho'x va go'zal" sifati bilan vasf qilgan Nodira uning zulmdan yiroq bo'lishini so'raydi. Baytda "mardum" so'zi "odamlar, kishilar" hamda "ko'z qorachig'i" ma'nosidagi so'z. Baytning mazmuni har ikkala ma'noni ham qabul qiladi. Bu esa iyhom san'atini hosil qiladi.

"**Sayd etti meni ul ikki qullob**" deya boshlanuvchi g'azalining to'rtinchi bayti 1958- yilgi nashrida:

Tirdoba erur ko'zimning yoshi,
Oshiqni halok etar bu girdob.

Birinchi misradagi "**tirdoba**" so'zi 1979-yilgi nashrida:

Girdob erur ko'zimning yoshi,

Oshiqni halok etar bu girdob - "**girdob**" shaklida uchraydi. "**Girdob**" so'zi "suvdagi chuqurlik, quyun" [4.135] degan ma'noni anglatadi. "Tirdoba" so'zining izohi esa lug'atlarda kuzatilmaydi. "Girdob" so'zi baytda ikki o'rinda qo'llangan bo'lib, takrorga asoslangan radd- ul-sadr ilal –ajuz (sadrning ajuzda takrorlanishi) hosil qilgan.

Baytning nasriy bayoni: "Ko'zimning yoshi girdobdir, bu girdob oshiqni halok etadi". So'z tarkibidagi bir harfning almashishi so'zni "ma'nosiz" shaklga solib qo'ygan.

Nodira she'rlari matni o'rtasidagi bunday tafovutni "**Ey, xusho, shisha aro**" mirasi bilan boshlanuvchi g'azalda ham kuzatishimiz mumkin.

G'azalning birinchi bayti 1958-yilgi nashrda shunday berilgan:

Ey, xusho shisha aro obi hayoti hukamo,
Kim aning har kishi **aytsa bo'lur** Xizrnamo.

Mazkur bayt 1979-yilgi nashrda **“aytsa bo‘lur”** jumlasini o‘rnida **“no‘sh etmoq”** tarzida berilgan.

Ey, xusho shisha aro obi hayoti hukamo,
Kim aning har kishi **no‘sh etsa** bo‘lur Xizrnamo.

“No‘sh etmoq” so‘zining ma‘nosi **“ichmoq”** dir [2. 644]. Baytning nasriy bayoni: **“Ey xush (yaxshi) insonlar, shisha qadahda hakimlarning obi hayoti (hikmat) bor, kim uni ichsa (no‘sh etsa) Xizr kabi bo‘ladi”**.

Baytda Xizr (a.s) hamda **“obi hayot”** bilan bog‘liq voqealarga ishora qilingan. Xizr rivoyatlarga ko‘ra, **“obi hayvon”**- tiriklik suvini izlab topgan va undan ichib doimiy tirik yuradigan payg‘ambarning ismi. Demak, mazmunidan anglashiladiki, bayt **“aytmoq”** jumlasini emas balki, **“no‘sh etmoq”** birikmasining ma‘nosini **“hazm qiladi”**. Shunday qilinganda g‘azal vaznida ham saktalik bo‘lmaydi.

Nodiraning **“Yor la‘lin yod etarmen”** deya boshlanuvchi g‘azali nashrida ham tavvofutli o‘rinlar kuzatiladi. G‘azalning to‘rtinchi bayti 1958- yilgi nashrda:

Sovrururman hajr vodiysi aro, Majnun **kibi**,
Xizr qilg‘ondek vatan sarchashmai hayvon ko‘rub.

Mazkur bayt 1963-yilgi nashrda:

Sovrururman hajr vodiysi aro, Majnun **meni**,
Xizr qilg‘ondek vatan sarchashmai hayvon ko‘rub, - tarzida berilgan. Ushbu baytning nasriy bayoniga e‘tibor qaratsak: **“Xizr o‘ziga tiriklikni abadiy vatan qilgani kabi men ham ayriliq vodiysida Majnundek sovrulaman”**. Nashrda **“kabi”** o‘xshatish vositasi **“meni”** so‘zi bilan almashgan, bu esa bayt ma‘nosiga salbiy ta‘sir ko‘rsatgan.

Mumtoz matnlardagi nafaqat so‘z, hatto bir harfning alashinishi ham uni ma‘nodan uzoqlashtiradi, muallif aytmoqchi bo‘lgan fikrdan kitobxonni chalg‘itadi. Bunday **“juz‘iy”** nuqsonlar Nodira devonlari nashrida anchagina. Jumladan, shoiraning **“Bahor keldi”** deya boshlanuvchi g‘azalning ettinchi bayti 1958- yilgi nashrda:

Yuzing nazzorasi **o‘shshoqlarni** firdavsi,
Harimi dargahing ahboba jannat-ul-ma‘vo,-tarzida berilgan.
Mazkur bayt 1963- yilgi nashrda quyidagicha berilgan:

Yuzing nazzorasi **ushshoqlarni** firdavsi,
Harimi dargahing ahboba jannat-ul-ma‘vo.
“Ushshoq” - oshiqlar, **“o‘shshoq”**ning esa lug‘atlardagi izohi mavjud emas.
Shoiraning **“Beray jon visol ichra”** degan misralar bilan boshlanuvchi g‘azalida ham so‘z tarkibidagi harfning **(x-j)** almashinini sodir bo‘lgan.

Mazkur g‘azal 1958 - yildagi nashrda:

Qading misrai sho'xu **barxastadur**,

Bo'lib xusi devonidin muntaxab,- tarzda berilgan bo'lsa, 1963 yilgi nashrda 24-tartib raqamida berilgan bo'lib, g'azalning to'rtinchi bayti quyidagi shaklda berilgan:

Qading misrai sho'xu **barjastadur**,

Bo'lib xusn devonidin muntaxab.

Baytdagi **“barjasta”** so'ziga Porso Shamsiev tomonidan tuzilgan lug'atda “bo'rtib turgan, ko'zga ko'rinarli” deb izoh berilgan. Baytda mashuqa qaddi shoir devonida “ko'zga ko'ringan va ajratib olingan” misraga o'xshatilyapti. Bu o'rinda “barjasta” ma'nosini ifodalovchi so'zni bergan ma'qul.

“May ichsang, ey ko'ngul, eldin nihon ich” misrasi bilan boshlanuvchi g'zalda ham shunday nuqson ko'zga tashlanadi.

1963-yilgi nashrda:

Budur mazmuni mavji bodai nob

Ki sahbo piyrni aylar **juvon**, ich

1979 -yilgi nashrda:

Budur mazmuni mavji bodai nob

Ki sahbo piyrni aylar **javon**, ich.

Ushbu baytlarni matniy tadqiq etadigan bo'lsak, ikkala nashrdagi **“juvon”** va **“javon”** so'zlarini ma'nosiga e'tibor qaratamiz. “Javon” so'zi “yosh, yangi, zo'r” ma'nolarini anglatadi. **“Juvon”**- “yosh yigit” ma'nosini anglatadi [1.552]. Bir qaraganda har ikkala so'zning lug'aviy ma'nosi bayt ma'nosiga uyg'unday tuyuladi. Biroq ular o'rtasida farq borligi izohdan ham ayonlashyapti.

Nasriy bayon: “Toza tiniq mayni ichishning zavqi shundaki, u qari kishini **yosh yigitga** aylantiradi”. Ko'rinib turibdiki, nashrda **“juvon”**- “yosh yigit” ma'nosini ifodalovchi so'zni bergan ma'qul.

Nodiraning mashhur **“Nigori gulbadanimni tushumda ko'rsam edim”** misrasi bilan boshlanuvchi g'azalining oltinchi bayti 1963- yilgi nashrda:

Jafoi hajr bila ko'ksumi **nigor** qilay,

Nigohi sehr fanima tushumda ko'rsam edim.

1979- yilgi nashrda:

Jafoi hajr bila ko'ksumi **figor** qilay,

Nigohi sehr fanima tushumda ko'rsam edim.

“Figor”- “jarohatli, yarali”, “nigor” so'zi esa “ma'shuqa” ma'nosini ifodalaydi [10.638]. Birinchi misrada lirik qahramon – oshiqning ko'ksi jafoiy hajr bilan jarohatli ekanligi tasvirlangan. Ko'rinadiki, “nigor” so'zi shoir muddaosi uchun bo'ysunmaydi.

Nodirabegimning “**Gar ahli vafo istasa koshona salomat**” deb boshlanuvchi g‘azalining ikkinchi bayti 1958- yilgi nashrda:

Ul husn **shifoiyda** ko‘ngul kuysa ajabmas,
Qolg‘aymu charog‘ o‘tida parvona salomat.

1963 - yilgi nashrda:

Ul husn **shuoiyda** ko‘ngul kuysa ajabmas,
Qolg‘aymu charog‘ o‘tida parvona salomat.

Mazkur baytlardagi “**shuoiy va shifoiy**” so‘zlarining o‘zaro nashrlarda farqlanganligini ko‘rishimiz mumkin. “Shifoiy” so‘zi “shifo topmoq, tuzalmoq” ma’nosini bildirsa, “shuoiy” [3.528] so‘zi esa “shu’la, nurlar” ma’nosini ifoda etadi.

Baytning nasriy bayoni: “Ul husn shu’lasida ko‘ngul kuysa ajabmas, axir parvona chirog‘ o‘tidan sog‘ qoladimi? Ko‘rinib turibdiki, “**shifoiy**” so‘zida hayot mantig‘i buzilgan.

Mohlaroyimning “**Hajrdan mahmurmen**” deb boshlanuvchi g‘azalining matlasi 1958-yilgi nashrda:

Hajrdin mahmurmen soqiy labo-lab jom tut,
Men kabi har kimki bo‘lsa rindi **durd** oshom tut

1963-yilgi nashrda:

Hajrdin mahmurmen soqiy labo-lab jom tut,
Men kabi har kimki bo‘lsa rindi **dard** oshom tut.

Mazkur baytlardagi “**dard va durd**” so‘zlari o‘zaro farqlangan. “Dard” so‘zi “kasallik, xastalik, og‘riq”ni bildirsa “durd” so‘zi esa “suyuq narsa, biror narsaning quyqasi, mayning qoldig‘i” degan ma’noni bildiradi.

Baytning nasriy bayoni: “Soqiy, hajridan mast bo‘lganman, menga qadah tut, men kabi mayparastlarga maydan ichirgin”. Bu erda “dard” so‘zini qo‘llash bayt mazmuniga putur etkazishi tabiiy hol.

“Ey jamoling” deya boshlanuvchi g‘azalida ham tahlilga tortiluvchi o‘rinlar mavjud. 1958-yilgi nashrning ikkinchi bayti:

Bo‘lma mag‘rur muddai so‘zina,
Ani qavli **saximdur**, na sahih.

1963-yilgi nashrda esa:

Bo‘lma mag‘rur muddai so‘zina,
Ani qavli **saqimdur**, na sahih

Lug‘atlarda “**saqim**” so‘zi “xasta, bemor” ma’nosini anglatrsa, “**saxim**” so‘zi “saxm” tarzida berilgan bo‘lib, “kamon o‘qi yoki vahimali” degan ma’nolarni ifoda etadi.

№	MUALLIF(LAR) VA MAQOLA NOMI	Sahifa raqami
1-SHO'BA: TIL VA ADABIYOT – MILLIY G'URUR, MADANIY MEROS VA MILLIY QADRIYATLAR POYDEVORI		
1	Solijonov Y., Mo'minova M. Normurod Norqobilov asarlarida inson va tabiat tasviri	4–9
2	To'xliyev B. Shaxs ma'naviyatining shakllanishida adabiy manbalarning o'rni	9–14
3	Muminov S., Xolmatova D. Til, ijtimoiy ekologiya va shaxs ma'naviyati	14–25
4	Axmedova Sh. Abdulla Oripovning adabiy o'ylari va suhbatlari haqida	25–32
5	Sabirdinov A. Naim Karimov hikoyalarida qatag'on davri voqeligi talqini	32–43
6	Jabborov N. Abdulla Qodiriyning milliy ruh tarbiyasiga doir konsepsiyasi	43–57
7	Iskandarova Sh., Holdarova I. O'zbek tilidagi generonimlarda assotsiativ munosabat	57–65
8	Asadov M. Til va adabiyot – ma'naviy kamolot mezon	65–70
9	Rajabova M. Matn va nashr muammolari (Nodira “devon”i misolida)	70–78
10	Mirzayeva S., Ne'matullayeva S. Luqmon Bo'rixon ijodida umrboqiy an'analar va iste'dod jilosi	78–82
11	Amonova Z. Saif Zafari Buxoriyning “Durrul majolisi turkiy” asarida payg'ambarlar talqini	82–88
12	Kasimov A., Madaliyev Y. Badiiy retsepsiya va A. Kamyu ijodi	88–93
13	Tojiboyeva M. Jadid she'riyatida an'anaviy badiiy san'atlar talqini	93–101
14	Muxitdinova N. Ibratdan ingan ma'rifat	101–105
15	Hasanova Sh. Hikoyat va rivoyatlarning insonning ma'naviy rivojlanishidagi ahamiyati	105–111
16	Kobilova Z., Tursunova N. Mumtoz adabiyotda badiiy obraz va obrazlilik (Muhammad Aminxo'ja Muqimiy lirikasi misolida)	111–119
17	Odilov Y. Til siyosati va milliy-madaniy masalalar	119–124
18	Jafarov B. Qadimiy qo'lyozmalar taqvimlarining o'ziga xos xususiyatlari	124–132
19	Davlatov O. Ma'naviy tarbiyada kitobxonlik madaniyatini yuksaltirishning ahamiyati	132–139
20	Karimova F. Qo'qon adabiy muhitida debochanavislik an'analari	139–146
21	Nazarova Sh. “Chig'atoy g'urungi”ning taqiqdan keyingi qadamlari	146–153
22	Ibragimova E. Ironiya va uning lingvistik tabiati	153–160
23	Oripova G. Aruz she'r tizimida ritm	160–166
24	Axmadoy A. Adabiy muhit! Adabiy harakat! Adabiy hayot!	166–171
25	Kobilova E., Teshaboyeva Z. Adibning konflikt yaratish mahorati (Abduqayum Yo'ldoshevning “Jadid” qissasi misolida)	171–175
26	Safarova H. Buxoro qo'lyozmalar fondidagi noyob durdona	175–180
27	Abdurashidov A. Shashmaqom tizimini savt turkumining ritmik qoliqlari haqida	181–189
28	Sattorova G. Umar Sayfiddin ijodida qadriyatlar falsafasi	189–197
29	Jo'raboyev O. Mumtoz adabiyotda qadriyat va bag'rikenglik g'oyalari	198–203
30	Eshanova Z. Istiqlool davri o'zbek she'riyatida afsona va rivoyatlar sintezi	204–213
31	Hojiyeva Sh. Cho'lpon she'riyatida xalqona obraz va motivlar talqini	214–220
32	Ahlilloyev T. Komil inson tarbiyasi Ibn Sino antropologik qarashlarining yetakchi g'oyasi	220–227
33	Axmedov J. Oybek uy-muzeyi: bebaho ilmiy-ma'naviy maskan	227–232
34	Ўрунова М. Инсонгарой дар “Хирадномаи Искандарӣ” - Мавлоно Абдурахмони Чомӣ	232–242
35	Неъматзода М. Аҳамияти тарбиявии зарбулмасал ва мақолҳои халқӣ	242–248